

FINTA ÉVA

AZ EGYÜTT NÍVÓDÍJASA

Beregszászon született, a helyi 4. Számú Kossuth Lajos Középiskolában érettségizett, majd az Ungvári Állami Egyetemen szerzett magyar nyelv és irodalom szakos tanári diplomát. 1990-ben kitelepült Magyarországra. Jelenleg Sáropatakon él, a Miskolci Egyetem Comenius Tanítóképző Főiskolai Karának Nyelvi–Irodalmi Tanszékén tanársegéd. A Magyar Írószövetség tagja. 1971-ben kezdett el publikálni. 1979-ben jelent meg első verses füzetje Vállalkozás az öröme címmel. További kötetei: Idő – korongon (1987), A lét dicsérete (1991), Párkák (1993), Földközben (1993), Vissza a vízöntőbe (2007), Szaphó a szirten (2010).

– *Mi volt az első kapcsolata a költéssel?*

– Már általános iskolás koromban minden műfajt olvastam, csak „fércművet” nem. 12 évesen osontam be a felnőtteknek szánt városi könyvtárba, ahol Svéd Piroska (akkor még nem ismertem, csak visszamenőleg azonosítottam be) nagyot nézett, mit keresek én az ő birodalmában. Javasolta a gyermekkönyvtárakat, de én közöltem, hogy már túl vagyok valamennyin, és az otthoni olvasnivaló is elfogyott. Tájékoztattam, hogy 16 éves kor alatt nem fogadhat taggá, én pedig azt füllentettem, hogy nemsokára betöltöm a tizenhatot. Mivel makacsul nem tágítottam, azt javasolta, tegyünk egy próbát. Ha rendesen visszahozom a kikölcsönzött könyveket, egye fene, felvesz a látogatók listájára.

Dédike XIX. századi vászonkötésű Petőfi összesét addigra rongyosra nyúrtam, a tankönyvekben sem volt szokás kortárs szerzők közreadása, főleg nem magyaroké. Petőfi rövidebb elbeszélő költeményeit és falusi idilljeit nem szerettem, versben a tömör tartalmak vonzottak, de ez is csak utólag tudatosodik. Így amikor nekiestem az ismeretlen könyvtár végtelen polcainak, azt sem tudtam, hol kezdjem. Nagyon érdekelt a művésztörténet, a régi korok megfejtetlen titkai, így lecsaptam egy Egyiptomról szóló albumszerű, felvételekkel gazdagon illusztrált könyvre, amely a piramisok rejtélyeivel foglalkozott. Nem építészeti, hanem a fizika tudománya felőli és mai szóval élve: ezoterikus értelemben. Eredetileg egy könyvet engedélyezett a könyvtáros, én azonban egykettőre megraktam az asztalát. Mohóságomat látva érzekelte, hogy van itt valami, amiről nem lehetne engem lebeszélni, és a kiválasztott könyvek is meglették. A második könyv már a polcról szinte oldalba döfött. Váci Mihály:

Szegények hatalma. A címe meghökkentett. Nem volt szinkronban a tapasztalataimmal. Meg kellett néznom. Így derült ki, hogy ez verseskötet, méghozzá élő szerző írásaival. Nekem a költő olyan valaki volt, aki már nem él. Ezt sem hagyhattam ki. A harmadikra viszont nem emlékszem. Az valami csalódás volt, nem egyezett az elvárásaimmal. De így értesültem még aznap délután, a könyvtárból magyartanárnőmhöz, Drávai Gizellához igyekezve, hogy én valami különöset tettem. Vácinak ugyanis akkor volt fönn a Napja, Gizi néni levelezésben volt vele és feleségével, Juhász Máriával. Négy év múlva a Gizi néni házában találkoztam Máriával, aki a későbbiekben barátságába fogadott.

– *Ki volt a mentora? Kik a kedvenc szerzői?*

– Ily módon tekinthetném Drávai Gizellát mentoromnak, de nem volt az. Nem olyan értelemben, ahogyan azt versíró tevékenységgel össze lehetne kapcsolni. Én néhány évig Gizi néninél laktam, aki édesanyja halála után magára maradt, és az én félárva apámat, akinek gyerekként sokszor megvarrta a nadrágját a fenekén, rábírta arra, hogy esténként a Munkácsi utcából iskolatáskámmal átsétáljak a Mozi utcába, és ott aludjak, mert félt egyedül. Külön szobát kaptam, ami otthon nem volt megoldható, és egy sereg új arcot, az ő baráti társaságát és növendékeit. És bár ebben a házban egyébről sem volt szó, mint irodalomról és a művészetekről, nekem semmi eltökéltségem nem volt az írásra nézve. Jó dolgozatokat írtam. Mindig fel kellett olvasnom az osztálynak. Mivel a gyerekek tudták, hogy reggel együtt megyek iskolába Gizi nénival, gyorsan meg is vádoltak azzal, hogy a tanárnőnk keze van az én sikeres dolgozatomban. Ez ellen hiába is védekeztem volna.

Amikor kilencedikes korom táján írni kezdtem, naplót szerettem volna vezetni. Nem ment. Megértettem, hogy az emberrel ritkán történik említésre érdemes dolog, az meg nagyon foghíjas volt, hogy tavasztól ősziig semmi érdemlegesről nem számolhattam be. Viszont voltak ötleteim, gondolataim, valami, ami nem cselekményes, mégis szeretném, ha nem felejténem el. Punykó Marikától kaptam az egyik születésnapomra egy szép kis noteszt két nagyszerű mottóval a belső oldalán, amivel nekem akart üzenni. „Naggyá nem lenni – gyalázat. / Mind naggyá legyetek!” – szölte Jevtusenko versüzenete. Ebbe a kis noteszba kezdtem én bejegyezgetni előbb életem jelentéktelen kis eseményeit, majd nagyon gyorsan áttértem a gondolatközlésre. A versformát már a gondolat maga találta meg. Rájöttem, hogy mennyi ügyetlenkedést spórolok meg, ha formát adok a gondolatnak.

Azért a költő nekem József Attila marad. Tudom, illene valaki kortársra hivatkozni. Persze, nagyon szeretem Nagy Lászlót, csodálom Juhász Feren-

cet, meghajlok Nemes Nagy Ágnes előtt, élvezem Dobai Péter időutazásait, nagyra értékeltem Nagy Gáspár szókimondását és emberi tartását, olvasom és szeretem kortársaimat határon innen és túl – de „nincs alku”...

– *Bizonyos értelemben szerencsésnek mondhatja magát, hiszen sok pályatársával ellentétben a szovjeturalom alatt is publikálhatott, sőt kötetei is megjelenhettek. Milyen viszonyban állt a két kárpátaljai irodalmi stúdió tagjaival?*

– Hát annyira nem voltam szerencsés, mint ahogy azt bárki is gondolja. Kiestem a Kovács Vilmos által pártfogolt ifjak generációjából, mert akkor még iskolás kölyök voltam, a fiúk meg „nagyfiúk”. Igaz, így megspóroltam egy halom konfliktust is mind a hatalommal, mind bizonyos személyekkel szemben, de lemaradtam a „költőiskoláról”. Gizi néni és Horváth Anna „mikroklímájában” nevelkedtem, lettem felnőtt, és ez azt is jelentette, hogy többet tanultam tőlük, mint amennyit az egyetem valaha is adhatott volna. Valamint jelenti, hogy nem az irodalom volt az egyetlen szellemi terepem. Az, hogy publikálhattam, amikor éppen nem voltam „fekete listán” (ez több alkalommal is megesett, ilyenkor egy-egy évig a nevem sem jelenhetett meg nyomtatásban; okát sohasem firtattam), nem volt egyedi kiváltság. Hiszen publikált Füzesi Magda, Horváth Sándor, Nagy Zoltán Mihály, Kőszeghy Elemér, Györke László, Dupka György, Balla Teri és még sokan mások. Evidens, miért nem említem Balla D. Károlyt: ő védett ember volt, mondhatni: „önhibáján kívül”, a családi háttér fényét és árnyékát – helyzettől függően – rendre megkapta. Hogy ki mindenki nem publikál, mert nem publikálhat, azt egy ideig nem is tudtam pontosan.

Az 1979-ben kiadott verses füzetem, ama bizonyos újságból kivágható, nem volt szinkronban saját meggyőződésemmel. Már akkor néhány éve írtam és publikáltam is, de a *Kárpáti Igaz Szótól* félttem, mert ott mindig beleírtak valamit a verseim utolsó sorába. És ezzel csak akkor szembesültem, amikor a lap már elhagyta a nyomdát. Úgy éreztem, korai még kötetet csinálnom, és nagy volt az ideológiai nyomás is. A *Vállalkozás az örömré* megjelentetése amúgy is feltételhez kötött volt. Ekkor írtam meg *Leninhez* című versemet. Kéthavi gyötrelmem után egy hajnali órán, álomból felkelve raktam össze a négyszer négy sort. Vesztettem. Évekig ezzel képviselt engem Pátriám, ha Magyarországra verset adtak, vagy valamilyen nagyobb fórumon szereplési lehetőséghez jutottunk. Hát a szerencsémnek ilyen arca is van. Pedig akinek van füle, az meghallja, amit a versben megírtam, ezért ma sem tagadom le. Csak nem keresik a másik olvasatát...

Az *Idő – korongon* öt évig várakozott a Kárpáti Kiadónál. A 76 verset tartalmazó füzet összehajtogatott zsebkendő méretű, és 74 oldalon van össze-

zsúfolva. Horváth Anna grafikáit, melyek illusztrálnák, bélyeg méretűre zsúgorították. Ne kelljen elmeslnem, ezzel szemben kinek hogyan találták az írásait. Itt is közelharcot kellett vívnom a kiadóval, és nem úsztam meg az ideológia „hirdetését”. *Negyven* című kötetindító versem volt az ára a megjelenésnek. Ezt is vállalom. Egy szép májusi ünnepen megcsodáltam az egykori Városházára kitűzött monumentális méretű vörös selyemlobogó játékát a szélben. A képzőművészet mindig is fogva tartott. A levegő alakította szoborformák gyönyörködtettek, megírható élményt adtak. Már csak címet kellett adni az élménynek és alcímet – itt ez a döntő. Arany Jánosra és a walesi bárdok esetére gondoltam, és nem féltem kortársaim ejnyebejnyéjétől.

A kérdésben több alkérdés van elrejtve. Azokkal a stúdiótagokkal, akiket ismertem, jó kapcsolatban álltam. Nevezhetném barátnak is, de S. Benedek András már felnőtt férfi volt, én még csak amolyan „jányka”, elbeszélgetett a 16 éves csitrivel, adott is néhány tanácsot a versírásra vonatkozóan, de nem voltam a korosztálya. Györke Lacit Gizi néni által ismertem, vele például testvéri volt a kapcsolatom. Ismertem Balla Terit, de ő is korosabbnak számított. Vári Fábián László verseivel kéziratban találkoztam, néhányat ismertem, és nagyon kedveltem valamennyit. A Mikos Kelemt szölongató versét kívülről tudtam, de mást is. Fodor Géza néhány alkalommal eljött közénk, mikor Balla László személyre szólóan hívta meg a Forrás egykori tagjait, de távolságtartó volt, és nem alakított ki szorosabb kapcsolatot senkivel. A kortársaimmal, a József Attila Irodalmi Stúdió tagjaival emberileg nem volt szorosabb a kapcsolatom. Kivéve Balla D. Károlyt, akivel egyetemista koromban barátkoztam össze, s akivel sok érdekes irodalmi négykezesünk és más bolondériánk született. Furcsa, de a stúdió semmilyen tekintetben nem hatott baráti köröm kialakítására.

– *Megmaradhat-e valaki Magyarországon is kárpátaljinak? Milyen a kapcsolata a szülőföldjével, mennyire követi figyelemmel a kárpátaljai történeket?*

– 37 éves voltam, amikor kis családommal úgy léptem át a magyar határt, hogy otthonomat, szülőföldemet már csak vendégként látogathattam. Ekkor azonban már József Attilával együtt mondhattam, hogy nincsen apám, se anyám. Édesanyám három éve, apám nyolc éve meghalt. A férjem volt a családom és a gyerekeim. Eszterke lányom másfél éves volt, István fiam négy. Falura, a világ végére, Rakacára költöztünk, itt másfél évet bírtam ki. Ezt követően kerültünk Kenézlőre, illetve Sárospatakra. Én úgy érzékelem, hogy az ember ennyi éves korára „megtelt a világgal”. Azzal, amelyben mozgott. Igaz, évekig éltem teljes szellemi emigrációban, s ezek alatt az évek

alatt sok mindent értékeltem át. Például haragszom okos és művelt Tanítóimra, Tanítóinkra, akik megosztottak bennünket és hagyták, hogy őket is megossa a hatalom. De azzal is tisztában vagyok, hogy mindig az történik, ami megtörténhet. Öt évig rendszeresen haza jártunk, volt, hogy havonta. Ezt egyre kevésbé bírtuk fizikailag és anyagilag is. Viszont azt követően, hogy 1991-ben a *Hatodik Síp* Balla D. Károly vezetésében kiadta *A lét dicsérete* című kötetemet, melynek anyaga évek óta fióklakó volt, majd 1993-ban verses drámámat, a *Párkákat* 25 ezer Ft-ért jelentéktelen külsővel, de gyönyörű betűszedéssel Galéria Kiadó címen ugyancsak Balla D. Károly segítségével világra, irodalmi kapcsolatom megszűnt szülőföldemmel. 1990 után amúgy is csak ennyi számba vehető dolog történt, ami haza vezetett. Nem kértek tőlem írást, és nem volt kinek adnom. Ekkoriban „borult” a Hatodik Síp, minden változott, s ebben a nyüzsgésben talán meg is feledkeztek rólam.

Mostanában ez is megváltozott. Vári Fábrián László többször kért tőlem anyagot az *Együtt*nek. Ilyenkor igyekszem küldeni. De valljuk be: furcsa is lenne, ha több mint 20 évig csak arra várnék, mint szegény Mikes, hogy hazahívjanak... Mindenütt publikálok, ahol befogadnak, ahol kérnek, várnak tőlem anyagot. Legutóbb az *Agri*ában szerepeltem a legtöbbet, férjem haláláig minden számban jelen voltak írásaim.

Nem tudom igazán követni az otthoni folyamatokat, de az *Együtt* szerencsésen eljuttatja hozzám az utóbbi idők irodalmi légkörét. Nagy megújulást tapasztalok, ígéretes pályákat látok kibomlani. Mindaz, ami az én generációmot összekötötte vagy elválasztotta, remélem, már a múlté. Innen úgy tűnik, szerencsés korszaka ez a kárpátaljai irodalmi működésnek. Csak tartson soká!

– *Idén Ön kapta az Együtt nívódíját a folyóiratban közölt versei magas színvonaláért. Utánanéztem, 2011-ben csak a Haldokló elhalások című verse jelent meg a 2011/4. számban, de a 2009-es főszerkesztői váltás óta is mindössze kilenc versét publikálták. Mit gondol, miért éppen Ön, és miért éppen most részesült ebben az elismerésben? Hiánypótlás, vagy megkésett elismerés?*

– Nem kértem a díjat, és nem én ítéltem oda magamnak. Meglepetés volt. Visszakérdeznék: eddig kik részesültek ebben a megtiszteltetésben? Korábban miért hanyagolták a jelenléteket a fórumok? 58 éves vagyok, hét önálló kötettel, most küldöm a kiadóhoz a nyolcadik könyvemet. Dupka György fiókjában várja öt éve megszületését válogatott verseim gyűjteménye, hogy hazai pályára is eljussak. Magyarországon nem szereztem díjakat, igazi emigráns életet élek. Viszont kivívtam kortársaim nyílt megbecsülését. Nem én döntöttem felőle, de a felsőoktatásban engem kárpátaljai költőként tanítanak.

Igen, ez a hozzám közeli generáció mindent késedelemmel kap meg. Nem ez a kérdés, hanem az, hogyan lehet „levegő” nélkül élni? Nekünk, a megkésetteknek, hogyan sikerült? Fel is adhattuk volna.

– *Mi a véleménye az Együtről? Ön szerint a kárpátaljai szerzők fenn tudnának tartani egy másik irodalmi folyóiratot is?*

– Az *Együtt* nekem azt jelenti, hogy megszűntünk torzsalkodó, dilettáns, alulnézetben tálalt, vidéki fórum lenni. Egyfajta nagykorúságot, integrálódást a magyar irodalom egészébe. Annak az ígérését, hogy a növekedés lehetséges minden értelemben, s ennek csak ki-ki maga szabhat gátat. Nem tudom, mi motiválja egy másik folyóirat létrehozását. Én ennek eldöntésében nem érzem magamat kompetensnek. Nem tudom, mennyire elégíti ki az itt élő szerzők publikálási lehetőségét. Nem tudom, van-e, szükséges-e egy másik csapat, egy másik társulás. Lélekszámunk önmagában ezt nem indokolná. Kívülről úgy ítélem meg a lap eszmei állásfoglalását, hogy nem korlátozó jellegű, nem törekszik konkrét értékek és érdekek képviselőjére, vagyis nézetem szerint „elfér” benne a hazai irodalmi anyag, ezen túlmenően az anyaország felé is tud nyitni.

– *Milyen más folyóiratokban szokott publikálni?*

– Mióta Egerben életre kelt az *Agria* Ködöböcz Gábor főszerkesztésében, leginkább itt szeretek jelen lenni. Egyfajta visszatérő ritmusban publikálok a *Magyar Naplónál*, az *Ezredvégnél*, alkalmanként szerepeltem a *Hitelben*, *Kortársban*, *Lyukasórában*, *Partiumban*, *Zempléni Múzsában* stb. Áttelepülésemet követően a miskolci megyei *Holnap*, illetve *Új Holnap* című folyóiratban publikáltam leginkább. Bizonyos értelemben időlegesen elkötelezem magamat egy-egy fórum mellett. Azt hiszem, ez eléggé általánosan bevett szokása a szerzőknek, mert egyfajta lelki kényelemmel jár.

– *Mennyire ismerik az Ön verseit Kárpátalján? Mennyire ismert Magyarországon? Érkeznék-e olvasói visszajelzések?*

– Nem tudom, mennyire ismernek Kárpátalján, mint ahogy azt sem, hogy Magyarországon mennyire. Szakmai körökben nem kell magyarázkodnom. A lakosság olvasási szokása pedig meglehetősen nagy változáson ment keresztül az elmúlt évtizedekben. Az internet erről többet elárul. Nagyon sok versszerető ember szerkeszt irodalmi magánfórumot, ezekben gyakran megtalálom a verseimet. Rendszerint folyóiratokból merítik anyagukat. Ebből tudható, hogy egy réteg olvas, figyel, követi az eseményeket, elfogadja az új neveket. A közelmúltban hunyt el a könyvtár szakos Legeza Ilona, aki ezernél több könyvértékelést írt az Országos Széchényi Könyvtár számára, s aki 36 évesen elvesztette látását, így tanulta meg használni a számítógépet. 2008-ban megszerkesztette a honlapomat,

melyre felrakta addig megjelent köteteim anyagát. Még életében átruházta a honlap gondozásának terhét a Miskolcon élő Martinák Péterre. Itt minden eddig megjelent kötetem anyagával szembesülhet az olvasó.

Visszajelzéseket abból a környezetből kapok, amelyben élek. A Sárospataki Olvasókör, tanárkollégák és diákok figyelik pályafutásomat. De vannak pesti, miskolci, egri, sátoraljaújhelyi, nyíregyházi stb. barátaim, kollégáim is, akik nyomon követik írásaim megjelenését. Ha erre gondolt: vannak híveim, vannak olvasóim, és a kör tágul az idő előrehaladtával.

A visszajelzés azonban számomra szakmai visszajelzést jelent. Manapság ez nehezen elérhető, hiszen a könyvméltatások, műértékelések a keresett műfajhoz tartoznak. Ehhez képest legutóbbi köteteim értő szakmai visszajelzést kaptak. Eddig megjelent köteteim anyagával együtt mindenki számára elérhetőek honlapomon, melynek címe: www.fintaeva.extra.hu.

– *Milyen tervei vannak a jövőre nézve? Mikorra várható az újabb verses kötet?*

– Ha most nem riportot készítenénk, akkor épp legújabb kötetem anyagát raknám össze, hogy mielőbb eljuttassam a kiadómhoz. A megjelenéshez pályáztatni kell az anyagot, és nagyon szoros a határidő. A megjelenését nem tudom megsaccolni. Remélem, jövőre könyv lesz belőle.

– *Úgy legyen. Köszönöm a beszélgetést és sok sikert kívánok!*

LENGYEL JÁNOS

